

ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ І НАВИЧОК ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У МОВЛЕННІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Шиндерук Катерина Петрівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти 1 року навчання педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.
Науковий керівник: Шевчук Тамара Борисівна, кандидат філологічних наук, доцент педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету

Ключові слова: прийоми, уміння, навички, фразеологізми, семантика, фразеолого-граматичні вправи, фразеолого-лексичні вправи.

Одне із завдань мовленнєвого розвитку учнів початкової школи – це формування в них умінь усвідомлено, чітко, влучно, точно й дохідливо висловлювати думки; вироблення навичок вміло користуватися мовою в процесі повсякденного спілкування шляхом використання різноманітних мовних засобів, зокрема й фразеологізмів.

У початковій школі на уроках української мови та читання відбувається первинне ознайомлення дітей з найбільш вживаними в народних казках та у повсякденному житті фразеологізмами, що закладає основу активного використання школярами усталених словосполучень у мовленні, розвитку пізнавального інтересу до національної культури, оскільки у фразеологізмах відображається й історія, і традиції народу, й побут, і погляди, й досвід тощо. Не існує жодної сфери людського життя, де б не застосовувалися фразеологізми. Їх вживають в усіх стильових різновидах і в різних функціях.

Ефективність засвоєння фразеологізмів учнями початкової школи залежить від раціонального застосування вчителем методів та прийомів на уроці. Раціональний добір прийомів та їх поєднання між собою сприяє розумінню учнями значень стійких словосполучень, зв'язку між ними та дійсністю, виробленню умінь відрізнити усталені вирази від вільних словосполучень, замінювати синонімічними та антонімічними, активно вживати фразеологізми у мовленні в процесі вираження думок.

У сучасній методиці [2] виокремлено дві групи прийомів роботи з фразеологізмами, а саме: прийоми, що стосуються семантизації усталених словосполучень і прийоми щодо розвитку в учнів умінь і навичок застосовувати фразеологізми у мовленні.

Серед прийомів, що стосуються семантизації усталених словосполучень такі:

- а) порівняння (порівнюємо фразеологізм і вільне словосполучення, пояснюючи, що така синонімічна заміна у мовленні можлива);
- б) зіставлення (тлумачимо значення фразеологізму, зіставляючи його з омонімічним сполученням слів);
- в) добирання синонімів до фразеологізму;
- г) пояснення значення фразеологізму за допомогою контексту;
- д) трактування значення фразеологізму за допомогою пояснення його етимології;
- ж) використання фразеологічних словників для вияснення семантики фразеологізму, робота зі збірками прислів'їв та приказок.

Для розвитку в учнів умінь і навичок послуговуватися фразеологізмами у мовленні застосовують такі прийоми:

- а) тематичне та семантичне групування усталених словосполучень;
- б) аналіз функціонування фразеологізмів у виучуваних на уроці творах;
- в) визначення стилістичних особливостей стійких сполучень слів (стилістичний експеримент);
- г) переказ тексту, в якому зустрічаються фразеологізми;
- д) конструювання простих та складних речень з фразеологічними одиницями;
- ж) написання творчих робіт із введенням фразеологізмів у творчі роботи;
- з) редагування творчих вправ із фразеологізмами.

Усі перераховані вище прийоми націлені на ознайомлення учнів не з одиничними фразеологізмами, а на пояснення їх у широкому контексті (наприклад, тексту казки, художнього твору, розповіді про історію виникнення усталеного словосполучення) або застосування у процесі створення певної мовленнєвої ситуації, або виконання під час пошуково-дослідницьких завдань, демонструючи функціонування фразеологізмів у мовленнєвому потоці, що сприяє ефективному засвоєнню їх дітьми.

Тренувальні вправи як традиційний прийом не втрачають своєї актуальності під час фразеологічної роботи на уроці української мови та читання на рівні з прийомами семантизації усталених словосполучень та прийомами щодо розвитку в учнів умінь і навичок застосовувати фразеологізми у мовленні

У методичних доробках науковців (І. Ігнатенко, О. Лобчук, В. Мельничайко, Л. Росенко) акцентовано увагу на використанні на уроці для вироблення фразеологічних умінь учнів два види тренувальних вправ:

1) вправи, за допомогою яких школярі тренуються у визначенні словосполучення як усталеної одиниці мови, виявляють характерні її ознаки, структуру, добирають синоніми, антоніми, навчаються аналізувати та розрізняти однозначні та багатозначні фразеологізми. Такі вправи класифікують як власне фразеологічні;

2) вправи, якими учитель передбачає засвоєння дітьми фразеологізмів на основі матеріалу, взаємопов'язаного з темою конкретного уроку, поєднуючи завдання з різних розділів мови (фразеології, морфології, синтаксису, лексикології тощо). Якщо у процесі виконання вправ учням необхідні не тільки знання вивчених на попередньому уроці фразеологізмів, а й граматичні їх ознаки – це фразеолого-граматичні вправи; якщо школярі пояснюють функціонування усталених словосполучень у текстах різних стилів, то такі вправи називають фразеолого-стилістичні. У процесі їх виконання в учнів виробляються навички правильного застосування у власному мовленні фразеологізмів відповідно до мети та типу висловлювання. Фразеолого-лексичні вправи застосовують як ілюстрацію до вивчення лексичних понять. Мета застосування таких вправ на уроці – з'ясування сутності усталених словосполучень, активізація і збагачення фразеологічного запасу учнів, виховання у них уваги до слова і фразеологізму, розвиток дитячого мислення. Загалом цей вид методичних прийомів визначають як комбіновані.

Отже, робота на уроці української мови та читання щодо формування в здобувачів початкової освіти умінь та навичок використовувати усталені сполучення слів у мовленні сприяє засвоєнню учнями значень фразеологічних одиниць, що дозволяє активно послуговуватися ними у процесі спілкування; стимулює активну пізнавальну діяльність молодших школярів, формує та закріплює у них інтелектуальні уміння, підвищує комунікативну компетентність. Дієва та результативна така робота буде тільки тоді, коли учитель методично вмотивовано добиратиме ефективні прийоми для збагачення словника учнів усталеними словосполученнями.

Список використаних джерел

1. Дубовик С. Г., Кучер І. С. Організаційно-методичні основи засвоєння фразеології на уроках української мови в початковій школі. *Молодий вчений*. Видавництво «Молодий вчений», № 9 (109) 2022. С.74–77.
2. Методика навчання української мови в початковій школі. За наук. ред. М.С. Вашуленка. Київ: Літера ЛТД, 2010. 364 с
3. Стрельбіцька О. О. Сучасні прийоми вивчення української фразеології в початковій школі. *Розвиток філології та лінгвістики на сучасному історичному етапі*: збірник матеріалів науково-практичної конференції. Херсон, 2019. С.15–19.
4. Шевчук Т. Б., Ткачук О. С. Реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» у процесі роботи з фразеологізмами в початковій школі». *Вісник Львівського університету. Серія «Педагогічна»*. Львів. 2022. Випуск 36. С.187–196.

PREVENTION OF BULLYING IN THE SCHOOL ENVIRONMENT

Elena Diechová

Abstract

Bullying in the school environment is a serious issue with harmful consequences for students, teachers, and the entire school community. Bullying prevention is a key component in combating this phenomenon. This article examines various aspects of bullying prevention in schools.

The initial discussion focuses on measures to prevent the emergence of bullying. It identifies factors and conditions that may contribute to the onset of bullying and proposes actions to eliminate or minimize them. These measures may include creating a positive school climate, supporting the development of students' social and emotional skills, and establishing a safe and inclusive environment.

Another part of the article reviews existing programs for preventing bullying. These programs may include educational activities, workshops, mentorship programs, and specific strategies for building positive relationships among students. The effectiveness of these programs and their suitability for different age groups and cultural contexts are also discussed.

The article then examines methods leading to the detection of bullying. These methods include actively monitoring the school environment, systematically monitoring social dynamics among students, and using specific tools to identify potential cases of bullying.

Finally, the article emphasizes the importance of collaboration between schools and institutions addressing bullying issues. This collaboration may involve exchanging best practices, conducting joint training for teachers, and providing support for students and families affected by bullying.

Overall, this article aims to provide a comprehensive overview of bullying prevention in the school environment and stimulate discussion on effective measures to minimize this serious problem.

Introduction

Bullying in the school environment is a serious issue that negatively affects not only individual students but also the entire school community. Constantly evolving technologies and changes in social dynamics highlight the need for effective bullying prevention. Nowadays, it is more important than ever to prevent bullying and to create a safe and inclusive environment for all students.